

злочину, які з міркувань власної безпеки відмовляються надавати допомогу правоохоронним органам.

Висновок. На нашу думку, світова спільнота повинна впроваджувати в життя справді дієві механізми для запобігання торгівлі людьми, а не лише декларувати загальні принципи таких дій. Щодо України, то необхідно провести офіційні дослідження з метою наступного вдосконалення законодавства у цій сфері та підвищення ефективності його застосування.

Література:

1. Конституція України.
2. Кримінальний кодекс України.
3. Кодекс про шлюб та сім'ю України.
4. Сімейний Кодекс України.
5. Закон України від. 15.11.2001 р. № 2789-III «Про попередження насильства в сім'ї».

ОСНОВНІ ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ ЗАКОННОСТІ І ПРАВОПОРЯДКУ В УКРАЇНІ

Валерія Мельник, Михайло Шурута

Ст. Львівського університету бізнесу та права
Науковий керівник – **Бренько Б.С.**

У статті розглядається співвідношення актів правомірного (законного) і протизаконного (незаконного) поведіння і визначає стан законності. І зміст забезпечення законності як управлінського процесу складається в тім, щоб домогтися дотримання, виконання норм права кожним суб'єктом суспільних відносин.

Ключові слова: *Правопорядок, законність, правова свідомість, моральна свідомість, суспільні відносини*

Сьогодні, всі демократичні держави світу прагнуть до економічного зростання, політичної стабільності, соціальної рівності. Поліпшення економічного та соціального становища неможливе без зміцнення

законності та правопорядку, утвердження в державі принципів верховенства права, справедливості та гуманізму, пріоритету прав та свобод людини і громадянина, розбудови правової держави і становлення громадянського суспільства.

Зміцнення законності та правопорядку є невід'ємною складовою економічного і соціального розвитку країни, важливою умовою збереження політичної стабільності, громадського миру та спокою. Законність і правопорядок – основні умови існування будь-якої демократичної держави, її обов'язкові риси. Вони невід'ємні одна від одної [1, с. 56].

Законність – засіб встановлення правопорядку. Результатом зміцнення законності є вищий рівень правопорядку. Вимога дотримання законності та правопорядку міститься у багатьох нормативних актах, починаючи з Конституції України. Це означає, що законність обов'язкова для всіх елементів держави. Вона також є обов'язковою умовою, що забезпечує безперешкодну реалізацію прав громадян на самовираження і вільний розвиток.

Забезпечення законності не відбувається стихійно. Воно вимагає цілеспрямованого впливу на поведження (діяльність) суб'єктів суспільних відносин, тобто є управлінським процесом. Для успішного впливу на цей процес необхідне знання механізмів реалізації правових норм у діяльності людей; факторів, що впливають на поведження, визначаючи його чи правомірність протиправність, а також засобів, за допомогою яких можна керувати цим поведженням, забезпечуючи його відповідність правовим розпорядженням і вимогам [2, с. 6].

У юридичній літературі реальність, забезпеченість законності традиційно розглядається як результат впливу гарантій законності: загальних (економічних, політичних, ідеологічних) і спеціальних (нормативних і організаційно-правових). При цьому, однак, не враховуються наступні обставини.

По-перше, у рамках теорії гарантій не розглядаються негативні впливи, без знання яких неможлива ефективна діяльність по зміцненню законності.

По-друге, реально гарантії діють як сукупність яких-небудь явищ, процесів, що включають як позитивні, так і негативні впливи (так, прокурорський нагляд реалізується в діяльності численних прокурорів, у якій також мають місце недоліки і порушення).

Задача забезпечення законності вимагає знання й обліку всього різноманіття факторів, що впливають на поведження людей, – як позитивних, так і негативних, як правових, так і матеріальних, політичних, організаційних,

психологічних і т.д. Проблема зміцнення законності є, таким чином, не тільки правовий, вона має комплексний характер. Для здійснення дійових заходів по зміцненню законності важливо знати механізм впливу усіх факторів стосовно до різних соціальних рівнів, до різних видів і напрямків діяльності всіх суб'єктів суспільних відносин.

Сукупність зазначених факторів має всі ознаки соціальної системи: утворить єдність нерозривно зв'язаних між собою елементів, має упорядковану ієрархічну структуру, розвивається по визначених законах суспільного розвитку. Ця система є багаторівнева, у якій протікають інтенсивні процеси керування, існують складні інформаційні потоки. Вплив вхідних у цю систему факторів може бути як позитивним, тобто сприятливим правомірному поведженню і зміцненню законності, так і негативним, що штовхає людей на протиправні вчинки, що порушують режим законності [3, с.157].

Можна виділити чотири основних рівні системи цих факторів: загальносоціальний, регіональний (область, район і т.п.), груповий (колектив, родина і т.п.) і індивідуальний. При цьому той самий фактор у різних умовах, у сполученні з іншими факторами, у тому числі з якостями і властивостями конкретної особистості, може робити різне по характері вплив (позитивне чи негативне) чи ж бути стосовно до даного випадку нейтральним.

До загальносоціального рівня відносяться фактори, що впливають на реалізацію всіх норм права всіма учасниками суспільних відносин на всій території країни. Чимала частина соціальних процесів і явищ робить на поведження людей (і, отже, на стан законності) в основному позитивний вплив і виступає тим самим як гарантії законності – економічних, політичних, правових і інші (позитивні сторони й елементи економіки, політики, культури, «гарні» закони і т.п.). Але існує чимало загальносоціальних факторів, що роблять на стан законності протилежний вплив (недоліки в економіці, помилки в політичному посібнику країною, недогляду в діяльності різних державних органів і ін.), що визначають загальні причини правопорушенні.

На регіональному рівні, так само як і на загальносоціальному, дія багатьох факторів стає «перемінним»: їхній вплив на правове поведження людний може мінятися по характері й інтенсивності (стан виробництва і розподілу матеріальних благ; ступінь відповідності правових норм суспільним відносинам і т.п.) [4, с 15].

Важливо мати на увазі, що різні фактори (економічні, політичні, правові і т.д.) взаємодіють між собою і кінцевий результат (характер

поводження суб'єктів) у кожному випадку визначається сукупним впливом багатьох факторів, що відносяться до різних соціальних рівнів і зв'язаних між собою складними причинними, функціональними й іншими залежностями.

Фактори, що діють на групових рівнях, являють собою конкретні умови життєдіяльності відповідної групи. Так, стосовно до державних органів області, міста, району і т.п. у якості таких виступають рівень їхньої матеріально-технічної оснащеності, діяльність посібника, стан місцевого і відомчого нормативного регулювання, рівень загальної і професійної культури співробітників і т.п. Вплив усіх факторів на конкретний акт правового поведження здійснюється по двох каналах.

По-перше, під впливом умов (загальносоціальних, регіональних, групових) здобуваються риси, властивості, якості людини, що визначають характер його поведження в правовій ситуації, тобто формується особистість, що володіє визначеним рівнем правового, політичного і моральної свідомості.

По-друге, система зазначених факторів визначає конкретну життєву ситуацію, сприймаючи й оцінюючи яку особа обирає визначений варіант поведження (правомірного чи протиправного). Так, при намірі зробити, наприклад, квартирну крадіжку суб'єкт оцінює можливість і імовірність таких обставин, як наявність і спрацьовування охоронної сигналізації, швидкість реагування міліції, стан розкривання таких злочинів у даному регіоні, можливість безпечного збуту викраденого і т.п [5, с. 26].

Вплив різних факторів на правове поведження може бути прямим, коли під їх безпосереднім впливом формується особистість або коли вони безпосередньо враховуються людиною при прийнятті їм рішення про визначений варіант поведження.

На формування особистості і конкретне поведження кожної людини одночасно впливають фактори (економічні, політичні й ін.), як позитивні, так і негативні, стосовні до макросоціального і мікросоціального рівнів. При цьому прямий вплив на характер поведження роблять насамперед ідеологічні і психологічні фактори, а також правові, котрі в першу чергу сприймаються й оцінюються особистістю при аналізі конкретної ситуації.

Інші ж фактори, у тому числі економічні і соціально-політичні, впливають на законність поведження в більшості випадків побічно – через їхній вплив один на одного, а дорівнює на правові, ідеологічні і психологічні фактори. Слід зазначити, що законність як режим громадського життя

складається в кінцевому рахунку з законності актів індивідуального поведіння, хоча і не є їхньою простою сумою. Саме співвідношення актів правомірного (законного) і протизаконного (незаконного) поведіння і визначає стан законності. І зміст забезпечення законності як управлінського процесу складається саме в тім, щоб домогтися дотримання, виконання норм права кожним суб'єктом суспільних відносин [6, с. 4].

З факторів, що роблять найбільш істотний вплив на стан законності, варто виділити наступні.

А. Фактори, що відносяться до особистості. Насамперед це рівень правової свідомості (правові знання, відношення до правових цінностей, стереотипи правового поведіння, правові навички й уміння). При цьому важливо не знання права взагалі (усіх правових норм не знає ніхто), а знання правових принципів і тих («робітників») норм, з якими дана особа зіштовхується постійно в житті і роботі. Так само має значення насамперед потрібне відношення саме до зазначених норм, а не до права в цілому (відношення до різних норм аж ніяк не однаково). Найбільш бажаним видом відносини до правових норм є не просто повага до них, а солідарність з ними, внутрішня згода, прийняття «робітників» норм як своїх. Правові звички, навички й уміння також повинні носити спрямований характер.

Величезну роль грає моральна свідомість. Саме на його основі формується відношення до правових цінностей і здійснюється вибір відповідного варіанта поведіння. Вибір залежить від того, яке місце відповідна правова норма займає в шкалі цінностей тієї чи іншої людини [7, с. 12].

Чимале значення мають і такі якості особистості, як рівень загальної культури, політичної свідомості (тут особливо важлива свідомість того, що норма права відбиває інтереси родин, народу), інтелектуальні, психологічні якості особистості – емоційні, вольові.

Б. фактори зовнішнього середовища. Серед факторів зовнішнього середовища насамперед треба виділити економіку країни в цілому і даному регіоні. Саме економічні умови визначають, як живе, виховується, формується кожна людина, якими якостями він буде володіти. Від економічних умов залежать і соціально-політична обстановка, і рівень законодавства, і стан організації і діяльності державних, у тому числі правоохоронних, органів і ін., тобто всі інші елементи системи факторів, що визначають стан законності.

Помітну роль грає діяльність державних органів по створенню законів і інших нормативних актів, а також їхня організаторська діяльність,

спрямована на забезпечення законності і правопорядку в країні, у кожній області, у кожному чи місті районі. Особливу роль у цьому плані грає робота правоохоронних органів: суду, прокуратури, внутрішніх справ, юстиції й ін., зокрема спрямована на попередження і припинення злочинів, інших правопорушень, залучення винних до законної відповідальності. Найважливіше значення має якість законодавства (законів, підзаконних нормативних актів): їхня відповідність реальним умовам життя; правильність визначення потреби в правовому регулюванні; законність нормативних актів (по змісту, формі, процедурі прийняття), їхня відповідність нормам суспільної моралі; ясність, чіткість, доступність правових норм, їхня систематизованість і т.п. Для досягнення зазначених вимог необхідна належна організація нормотворчого процесу. У справі забезпечення законності дуже велика роль правозастосування, така організація діяльності відповідних органів, що забезпечувала б обґрунтованість, законність, доцільність і справедливість усіх правозастосовчих актів. Оскільки формування індивідуальної свідомості (правової, шляхетної і ін.) відбувається під впливом групової і громадської свідомості, цілком природно необхідність підвищення рівня правовий, моральної, політичної, загальної культури населення [8, с 147].

Висновок. Проблема зміцнення законності носить комплексний характер, пов'язана з багатьма явищами і процесами соціального життя і може бути успішно вирішена тільки в контексті загальної стабілізації в країні. Як зазначено в частині 2 статті 19 Конституції України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі і в межах повноважень та у спосіб, що передбаченні Конституцією та законами України. Тобто всі органи державної влади мають спиратись у своїй діяльності на санкціоновані державою норми. Варто вказати і на те, що вони не тільки самі відповідно до законів, а й виконують, так би мовити, зворотню функцію – забезпечують додержання законності як окремими органами так і різними організаціями, установами [9, с.58].

Вживаючи заходів для зміцнення законності, ми тим самим зміцнюємо правопорядок. Та навпаки, зміцнюючи правопорядок, ми підтримуємо законність на відповідному рівні, забезпечуємо її таким чином, щоб в країні панувала злагода.

Література:

1. Теория государства и права: Курс лекций / Под ред. Н.И. Матузова и А.В. Малько. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Юристъ, 2004. – 768 с.

2. Супрунюк Є.В. Конституційно-правові засади діяльності Верховної Ради України по забезпеченню основних прав і свобод громадян. – Автор. дисерт. канд.юр.наук. – Харків, 2004
3. Бахрах Н.Д. Административное право: Часть общая. – М., 2000.
4. Витрук Н.В. Законность: понятие, защита и обеспечение. Конституционная законность и конституционное правосудие // Общая теория государства и права. Академический курс: В 2 т. / Под ред. М.Н. Марченко. – М., 2007. – С.15.
5. Энциклопедический юридический словарь / Под общ. ред. В.Е. Крутских. – 2-е изд. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 368 с.
6. Кудрявцев В.Н. Законность: содержание и современное состояние // Законность в Российской Федерации. – М., 2007.
7. Крисюк Ю. Соціальний і правовий порядок як реалізація ідеї права // Право України. – 2008. – №8.
8. Горбунова Л. Історія дослідження ідеї та поняття законності. // Право України. – 2004. – № 2.
9. Горбунова Л. Конституційні засади забезпечення законності у нормотворчості // Право України. – 2004. – № 7.